

9. Sultonova G.N, Allaeva N.A, Maxmudov Sh.Yu O'rta Osiyo xalqlarining etnik tarixi va mintaqada yuz bergan demografik jarayonlarning manbalarda aks etishi (XVI–XIX) asr birinchi yarmi. – Toshkent. —Yangi nashr. 2011.

10. Safoev S.S.Markaziy Osiyodagi geosiyosat. Monografiya. - T.: Patent press, 2005.

11. Туляганова Н.У. Афганский фактор в современных международных отношениях в Центральной Азии. Монография. – Т.: Фан, 2004. – 211 с.; Туляганова Н.У. Афганский конфликт и его последствия в контексте становления новой системы безопасности в Центральной Азии. Автореф. дис. докт. полит. наук. – Т., 2006. – 34 с.Safoev S.S.Markaziy Osiyodagi geosiyosat. Monografiya. - T.: Patent press, 2005. - 160 b

12. Умаров А.А. Фактор Афганистана в региональной безопасности Центральной Азии в начале XXI века. Автореф. дис. докт. философии (PhD) по полит. наук. – Т., 2017. – 48 с.

13. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Afg'oniston bo'yicha «Tinchlik jarayoni, xavfsizlik sohasida hamkorlik va mintaqaviy sheriklik» mavzusida o'tkazilgan xalqaro konferensiyadagi nutqi / «Xalq so'zi» gazetasi 2018-yil 28 mart, №59-60 (7017-7018).

14. Xalq so'zi gazetasi. 2023-yil. 48-son

KO'CHMANCHI CHORVADOR ANDRONOVO MADANIYATI SOHIBLARINING O'RTA OSIYODA BRONZA DAVRI IJTIMOIY-MIGRATSION JARAYONLARIGA TA'SIRI

Isarov Umidulla Isar o'g'li

Termiz davlat universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada bronza davrida O'rta Osiyoning ko'chmanchilarning O'rta Osiyoning janubiy hududlarida istiqomat qilgan o'troq dehqonchilik madaniyati sohiblari bilan iqtisodiy-madaniy aloqalari hamda ko'chmanchi chorvadorlarning Andronovo madaniyati vakillarining janubga migratsiyalari moddiy manbalar asosida tahlil qilingan.

Tayanch so'zlar: ko'chmanchi chorvachilik, bronza davri, migratsiya va uning sabablari, moddiy ashyolar, Andronovo madaniyati, Tozabog'yob, Zamonbobo, Qayroqum, Fedorov va Akakul bosqichi.

Аннотация: В данной статье на основе материальных источников проанализированы экономические формы жителей кочевой-скотоводческой культуры Средней Азии в эпоху бронзы, их экономические и культурные связи с жителями оседло-земледельческой культуры в южных регионах Средней Азии и миграции кочевых скотоводов андроновской культуры на юг.

Ключевые слова: кочевое скотоводство, бронзовый век, миграция и ее причины, материальные находки, андроновская культура, Тозабог'яб, Заманбаба, Кайрокум, феодровский и акакульский этап.

Annotation: This article analyzes the economic forms of the nomadic-pastoral culture of Central Asia in the Bronze Age, their economic and cultural ties with the inhabitants of the settled-agricultural culture in the southern regions of Central Asia and the migration of nomadic pastoralists of the Andronovo culture of nomadic pastoralists to the south based on material sources.

Key words: nomadic cattle-breeding, Bronze Age, migration and its causes, material finds, Andronovo culture, Tozabog'yab, Zamanbaba, Kayrokkum, Feodrov and Akakul stages.

O'rta Osiyoning janubida Oks sivilizatsiyasi paydo bo'lishi bilan parallel ravishda Janubiy Sibir va O'rta Osiyoning

shimolidagi dasht zonalarida ko'chmanchi chorvador aholining Andronovo madaniyati shakllandi. Bu ikki turli xo'jalik madaniyati sohiblari o'rtasida siyosiy, iqtisodiy va madaniy aloqalar faol bo'lganligi ko'pgina mazkur madaniyatlarni tadqiq etgan olimlar tomonidan e'tirof etilgan. Xususan, tadqiqotchi olim N.A.Avanesova qadimgi Baqtriyaning bronza va ilk temir asriga oid moddiy madaniyatida dasht hududlarning ta'siri masalasi, qurilish inshootlari, kulolchilik va badiiy amaliy san'atdagi taraqqiyotda ko'chmanchi chorvador aholi va sug'orma dehqonchilik bilan shug'ullanuvchi aholi o'rtasidagi iqtisodiy va madaniy aloqalari bo'yicha ko'plab tadqiqot ishlari olib borgan [1].

Shuningdek, akademik A.A.Asqarovning ko'pgina asarlarida O'rta Osiyo xalqlari moddiy madaniyatiga o'zaro ta'sir doirasida bo'lgan ko'chmanchi –chorvador aholining Andronovo madaniyatining Baqtriya madaniyatida o'z aksini topishi, turkiy tilli aholining ko'chishi va uning xalqlar madaniyatida ko'rinishi ilmiy jihatdan tahlil qilinadi [2,3,4].

Arxeolog olim Y.A.Zadneprovskiy o'z tadqiqotlarida ko'chmanchi chorvador aholining madaniyati hisoblangan Andronovoning O'rta Osiyo xalqlarining o'troq dehqonchilik madaniyatiga ta'sirini moddiy madaniyat namunalari orqali solishtirilishi va analogiya qilinganligini guvohi bo'lishimiz mumkin [5]. Ayniqsa, arxitektura va kulolchilik sohalaridagi o'zgarishlarni, xususan sopol idishlarning kulol charxisiz qo'lda ishlanishi Farg'ona vodiysi hududida shakllangan Chust madaniyatiga mil. avv. 1-ming yillikning boshlarida kirib kelganligini tasdiqlaydi.

Yana bir zarbardast arxeolog olim V.M.Masson Qadimgi Sharq sivilizatsiyasi va shimoliy cho'l-dasht hududlarida istiqomat qilgan ko'chmanchi-chorvador qabilalar o'rtasidagi madaniy aloqalar migratsiya, aholining ko'chishi va madaniyatdagi sinkretizm holatlarini paydo bo'lishining asosiy omili ekanligini ta'kidlaydi [6].

Rus tadqiqotchi olimasi Y.E.Kuzmina o'zining "Арий-пут на юг" nomli tadqiqot

asarida Andronovo madaniyati sohiblari bo'lgan oriy qabilalarning vatani va ularning ko'chish oqibatlari, shuningdek O'rta Osiyo moddiy madaniyatidagi o'zgarishlar, yodgorliklarning paydo bo'lishi, hamda ularning sanalashtirilishi, ko'chmanchi chorvador va dehqonchilik madaniyati yaratuvchilarining iqtisodiy, madaniy va siyosiy aloqalari natijalari kabi masalalar bo'yicha tadqiqotlarini bayon qilgan [7].

Mil. avv. II ming yillikning 2-yarmida O'rta Osiyo dasht va tog' oldi hududlariga chorvador qabilalar keng miqyosda kelib o'rtnasha boshladi. Ularning moddiy madaniyati Ural oldi, Sibir va Qozog'istonning dashtlarida yoyilgan Andronovo madaniyatiga mansubdir. Kelgindi dasht qabilalari tarqalganidan, ayniqsa sopol idishlar, metall buyumlar va chorvador qabilalarga oid qadimgi qabrlar hamda dafn etish odatlari tuzilishi dalolat beradi.

Andronovo madaniyati qabilalari Janubiy Xorazm vohasidan o'tib, Quyi Zarafshon, Quyi Murg'ob, Kopet tog' oldi va Shimoliy Afg'onistonda paydo bo'ladilar. Ularning boshqa bir katta to'ldini Toshkent vohasi, o'rta Zarafshon, Surxon vohasi va Janubiy Tojikiston hududlarida yoyiladi. Baqtriya hududlaridan chorvador qabilalari Hind vodiysiga yo'l oladilar.

Ko'chmanchilarning ba'zi bir guruhlariga dehqonchilik bilan shug'ullanuvchi aholining chegaralarida joylashib, o'troq bo'la boshlagan. Ko'chmanchi chorvador qabilalar daryo sohillari bo'ylab, tog' yonbag'irlarida va vohalarida tarqalgan. Bu vaziyat aholi chorva boqish hamda dehqonchilik bilan shug'ullanish maqsadida qulay geografik yerlarni o'zlashtirganligini ko'rsatadi.

Mil. avv. II ming yillikning o'rtalarida Surxon–Sherobod vohasiga va Janubiy Tojikistonning hududlariga shimoldan chorvachilik bilan mashg'ul bo'lgan qabilalar kelib o'rtnashgan. Dasht chorvador qabilalarining moddiy madaniyati haqida Jarqo'ton yodgorligi va Vaxsh makonida topilgan sopol buyumlar va bronza qurollari hamda qadimgi qabrlar o'rganilishi natijasida aniqlangan dafn marosimlari dalolat beradi. Sopol idishlar qo'lda ishlangan va ularning

sirti murakkab geometrik o'yama naqshlar bilan qoplangan. Bu idishlar mil. avv. II ming yillikda G'arbiy Sibir, Janubiy Ural va Qozog'istonning dashtlarida yoyilgan Andronovo madaniyatiga mansub idishlarga o'xshab ketadi.

Shunday qilib, ko'pgina ilmiy tadqiqot ishlarini umumlashtirib, bronza davrida ko'chmanchi chorvador qabilalarning O'rta Osiyo hududiga migratsiyasini xronologik va madaniy xususiyatlaridan kelib chiqib uch bosqichga bo'lish maqsadga muvofiq deb hisoblash mumkin:

- birinchi bosqich - Uralning Sintashta-Petrovka davri;
- ikkinchi bosqich - Srub madaniyati taraqqiyoti va andronovo madaniyati birligining vujudga kelishi davridagi Andronovo, Alakul va fedorov davri;
- uchinchi bosqich: qo'lda yasalgan sopol idishlar keng tarqalgan so'nggi srub va so'nggi andronovo madaniyati davridir.

Andronovo madaniyatiga mansub aholi ko'chishining birinchi to'liqini haqida Zarafshon daryosining yuqori oqimi va uning chap sohilidagi Sarazm yaqinida joylashgan Zardcha-Xalifa qabristoni muhim yodgorlik sifatida darak beradi [8.3]. Bu erdagi qabrlardan juda boy moddiy ashyoviy topilmalar qo'lga kiritilgan. Topilmalar orasidagi sopol idishlar Sopolli madaniyatining Jarqo'ton bosqichi va Dashli – 3 yodgorligi sopollariga o'xshashdir. Shuningdek, yodgorlikdan uzunligi 26,5 sm. Diametri 4,5 sm.lik tosh o'g'irning dastagi topilgan bo'lib, nemis arxeologi N.Boroffka bu topilmani Andronovo tipiga oidligini ta'kidlagan [9.188]. Yodgorlikdan 8 dona disksimon suvliq to'g'asi topilgan bo'lib, bunday suvliq to'g'alari suyakdan yasalgan diametri 8 sm, markazida katta teshigi borligi ular otning og'zidagi suvliqni, boshiga kiygizilgan no'xtani biriktirib, otni boshqarishni yengillashtirgan mexanizm sifatida foydalanganligidan darak beradi [12.29]. Ular arxaiik shaklga ega bo'lib, faqat Uralning Sintashta kompleksi uchun xarakterlidir [13.270]. Bundan tashqari, uzunligi 18 sm. bo'lgan andronovo tipidagi

yuqori qismida ot tasviri va turli zoomorf tasvirli bezak tushirilgan bronza to'g'nog'ichlar Sopollitepa, Jarqo'ton, Dashli-2, Gonur yodgorliklaridan ham dan topilgan [7.51]. Yuqori qismida ot tasviri aks ettirilgan to'g'nog'ichlar dehqonchilik madaniyatiga xos emas, balki bu topilma Andronovo madaniyatiga xos Minusinsk yodgorligidan topilgan taqib yuriladigan tillo xalqada tasvirlangan ot tasvirini eslatadi. U Sibirning Seyminsk qabristonidan topilgan pichoqda ham tasvirlangan [10.13-17].

Samarqand yaqinidagi To'g'ay manzilgohidan topilgan ashyolar ham andronovo aholisining ilk migratsion to'liqidan darak beradi. Sopol idishlarning xom ashyosi- qorishmasiga turli qattiq unsurlarning qo'shilishi Ural kulolchiligiga o'xshashligini tasdiqlaydi. Mazkur ma'lumotlarga tayanib, tadqiqotchi Y.Kuzmina Ural aholisi yangi ruda konlarini izlab Zarafshon vohasiga kelgan degan fikrni ilgari surgan. [7.52]

Zardcha-Xalifa materiallarining tahlili shuni ko'rsatadiki, artefaktlarning aksariyati Baqtriya-Marg'iyona kompleksiga va Uralning Sintashta kompleksiga tegishli ekanligi O'rta Osiyoga oriy qabilalarining birinchi ko'chishi aynan shu davrda yuz berganligini ko'rsatmoqda.

Ikkinchi bosqichda miloddan avvalgi II-ming yillikning 2-choragining oxiri va 3-choragining boshlarida Uralning alakul tipiga va G'arbiy Qozog'iston hamda Markaziy va Sharqiy Qozog'istonda fedorov tipiga oid andronovo va srub qabilalarining birligi shakllandi.

Mazkur hududda yaylovlarning atrofida joylashgan ovul va qishloqlarning joyini har 25 yilda bir marta o'zgartirishga majbur bo'lganlar. Boy zodagonlarning oddiy aholiga o'tkazayotgan zo'rliqi zahirasi tugayotgan dashtliklarni yangi yerlarni o'zlashtirishga majbur qiladi. Shu paytda fedorov qabilalari Sibirga siljiy boshlaydi. O'rta Osiyoning dasht qabilalari dehqon jamoalari orasida faol madaniy aloqalar assimilyatsiya jarayoni tufayli siljish va ko'chish kuchayib bordi.

Shuni ta'kidlab o'tish kerakki, dasht aholisiga tegishli bo'lgan yodgorliklar

Y.G'ulomov, Y.A.Zadneprovskiy, A.A.Asqarov, N.A.Avanesova tomonidan andronovo termini bilan, V.M.Masson tomonidan tozabog'yob-andronovo termini bilan, Y.E.Kuzmina va Y.A.Mandelstamlar tomonidan dasht turiga kiruvchi yodgorliklar nomi bilan atalib kelingan. O'rta Osiyodagi Andronovo madaniyati birligi aholining yashash joylari, dafn etish marosimlari va sopol idishlariga qarab, Bishkent-Vaxsh, Tozabog'yob, Andronovo, Srub kabi madaniyatlar guruhiga bo'lish mumkin.

Tozabog'yob madaniyati Orol dengizining janubidan qadimgi Amudaryoning qurib qolgan o'zanlari bo'ylab tarqalgan. Bu hududda 50 dan ortiq manzilgohlar ochib o'rganildi. Qavat-3, Angqa-5, Bayram-Qazgan, Ko'kcha-15, Jonbos-21 va Ko'kcha – 3 qabristoni shu yodgorliklar jumlasiga kiradi [15.160-165].

Mutaxassislar tomonidan Tozabog'yob madaniyatining bikonik (tagdoni tik qir qilgan) sopol idishlari bu hudud uchun xarakterlidir. Bu idishlarning sirtida, ya'ni ikki qismida bezaklar uchraydi. Bezatilishda hukmronlik qiluvchi archasimon va qarama-qarshi yotgan uchburchaklar, idishning sirtida qovariqlar hosil qilish, shuningdek tagdon qismining bezatilishi bu madaniyatning Uraldagi Petrovka va g'arbiy Qozog'iston madaniyatiga o'xshashlik tomonlarini ko'rsatadi.

Hozirgi vaqtda qurib qolgan Zarafshon daryosining qadimgi deltasi Moxandaryo va Gujayli-Gurdush ko'li, hamda Buxorodan shimolda joylashgan Qizilqum cho'lida 30 dan ortiq manzilgohlar va Gurdush qabristoni topilgan. Qashqadaryo vohasidan ham shunga o'xshash 4 ta manzilgoh topilgan. Mazkur yodgorliklarni A.A.Asqarov, Y.G'.G'ulomov, Y.A.Zadneprovskiy, N.A.Avanesovalar ularni andronovo madaniyati mansub deb hisoblasa [1,5,15], M.A.Itina va Y.E.Kuzminalar bu yodgorliklar aholisining xo'jaligi va turmush tarziga qarab, ularni Tozabog'yob madaniyatiga oid ekanligini e'tirof etgan [7,14].

Quyi Zarafshonning madaniy xo'jaligi ayniqsa, sopol idishlari dafn etish marosimlari, uylarining qurilishiga qarab, bu madaniyatni Tozabog'yob madaniyati turiga kiritish

mumkin. Ko'chib kelganlar Zamonboboning qadimgi aholisi bilan qorishib ketgan. Ularning etnik tarkibga ta'siri tuxumsimon idishlar shaklining saqlanib qolishi, tomonlari turtib chiqqan va silindr shaklidagi kichik tuvaklarning ishlab chiqarilishi, hamda daraxt yaprog'iga o'xshaydigan toshdan yasalgan paykon uchining paydo bo'lishi, marmar, serdolik, firuza, lazurit yasalgan salbsimon va turli shakldagi munchoq va taqinchoqlar ko'paydi.

Mo'minobod qabrlaridagi dafn etish marosimlari sibirning alakul marosimlariga o'zining g'ujanak holatdagi ko'milishi, boshining g'arb tomonga qaratilishi, ayollar qabrlarida bilkuzuk, quloq xalqasi, uzuklar kiyim va poyafzalga qadalgan sanoqsiz munchoqlarning uchrashi bilan o'xshashligi bilan xarakterlidir. Ayniqsa, dastagli oyna va naychasi bor sirg'alar Fedorov turiga yaqinligini ko'rsatmoqda [16.5-10].

Mo'minobod yodgorligiga yaqin hudduda o'rganilgan Chakka qabristonining dafn etish marosimlari, xususan tuproq uyulgan qo'rg'onlari, boshi shimolga qaratilgan va g'ujanak holatda ko'milishi, tuvaklarning yuqori qismining aylana shakldagi andronovo va srub idishlariga o'xshashligi, taqinchoqlarning konus va spiralsimon shakli, andronovo tipidagi bilakuzuklar madaniy sinkretizm holatidan darak beradi. Butun Zarafshon vohasi uchun qalayning makoni Qarnabdagi Lapas va Changali konlari hisoblanadi. Bu yerdan metallurglarning to'rtta xonadoni topilgan bo'lib, ularning poydevori toshdan barpo etilishi, o'chog'ning shakli andronovo tipiga yaqinligini ko'rsatadi.

Samarqand atrofidagi yodgorliklar sirasiga shahardan janubi-g'arbda joylashgan Jom qishlog'ini kiritish mumkin. Bu yerdan tasodifan topilgan ikkita sopol idish, yassi oyna va dastagida geometrik bezaklari mavjud bronza oyna, ayniqsa yuqori qismida kiyik tasvirlangan to'g'nog'ich, ikki tomoni o'tkir pichoq, shuningdek andronovo tipidagi ikki qanotli paykon uchi diqqatimizni tortadi. Bu topilmalar Zarafshon vohasida uning janubidagi o'troq dehqonlar jamoasi va andronovo madaniyatining ta'sirini kuzatishimiz mumkin.

Farg'ona vodiysi hududida, Sirdaryoning qirg'og'idagi Qayroqum manzilgohidan 70 dan ortiq qishloqlar va ishlab chiqarish komplekslari, hamda Xoji-Yagona, Dahana, Dashti-Asht kabi qabristonlar topib o'rganilishi natijasida so'nggi andronovo madaniyatiga oid bo'lgan ko'plab topilmalar qo'lga kiritildi [17.95]. Qayraqum sopol idishlari qo'lda, charxsiz va ba'zan qolipda ishlangan. Tuvaklarning yuqori qismi keng devorli kalta bo'yinli qilib ishlangan. Yonboshi turtib chiqqan sopol idishlar ham uchraydi. So'nggi yodgorliklarda choynaklar va gorizontall tutqichli idishlar ham uchraydi.

Xo'ja-Yagona qabristonidan shimol tomonga qaratib qo'yilgan tosh yashik topilgan. Uning tuzilishi atrofida toshlarning tik qo'yilganligi bilan ajralib turadi. Mayit dafn etish urf-odatlariga ko'ra, sopol idishlar, bilaguzuk, to'g'nogich, munchoqlar bilan qo'shib ko'milgan.

Tadqiqotchi olim N.G.Gorbunova bu madaniyatni andronovo madaniyatining Qayroqqum tipiga oidligini ta'kidlagan. Y.E.Kuzmina ularni Qirg'izistonning Yettisuv yodgorliklariga yaqinligini va ularning kelib chiqishi Markaziy Qozog'iston va Yettisuv hududlaridan so'nggi andronovo qabilalarining ko'chib kelishi bilan bog'liq

ekanligi e'tirof etadi [18.45].

Xulosa qilib aytganda, Farg'ona, Toshkent, Xorazm va Zarafshon vohasida tarqalgan ko'chmanchi-chorvadorlar madaniyati miloddan avvalgi II ming yillikning oxirida O'rta Osiyoning shimoliy va Sibir, Janubiy Qozog'iston hududlarida tarqalgan andronovo madaniyati yaratuvchilarining janubiy hududlarga siljishi bilan bog'lanadi. Xususan, ko'chmanchi-chorvadorlarning Andronovo madaniyati qabilalari Janubiy Xorazm vohasidan o'tib, Quyi Zarafshon, Quyi Murg'ob, Kopet tog' oldi va Shimoliy Afg'onistonda paydo bo'ladilar. Ularning boshqa bir katta to'liqini Toshkent vohasi, o'rta Zarafshon, Surxon vohasi va Janubiy Tojikiston hududlarida yoyiladi va Baqtriya hududlari orqali Hind vodiysiga yo'l olanliklarini kuzatish mumkin. Chorvadorlarning ba'zi bir guruhlarida esa dehqonchilik bilan shug'ullanuvchi aholining chegaralarida joylashib, o'troq hayot tarziga o'ta boshlagan va daryo sohillari bo'ylab, tog' yonbag'irlarida va vohalarida tarqalgan. Bu vaziyat aholi chorva boqish hamda dehqonchilik bilan shug'ullanish maqsadida qulay geografik yerlarni o'zlashtirganligini ko'rsatmoqda.

Foydalanilgan manba va adabiyotlar ro'yxati:

1. Аванесова Н. А. Степной пласт доисторической Бактрии // Центральная Азия: источники история, культура. ТДМК, посвященной 80-летию Е. А. Давидович и Б. А. Литвинского. Москва, 2003
2. Аскарлов А.А. Об исконной родине расселения древних тюрков. -ИМКУ., «Ўзбекистон моддий маданияти тарихи». Ташкент. 2001.
3. Аскарлов А.А. Арийская проблема: новые подходы и взгляды. // История Узбекистана в археологических и письменных источниках. Тезисы докладов Ташкент. 2005.
4. Аскарлов А. А. Степной компонент в оседлых комплексах Бактрии и вопросы его интерпретации //Взаимодействие кочевых культур и древних цивилизаций. Тезисы докладов. Алма-Ата. – 1987.
5. Заднепровский Ю.А. “Памятники андроновской культуры. -Средняя Азия в эпоху камня и бронзы. М.-Л., 1996
6. Массон В.М. Древние цивилизации Востока и степные племена в свете данных археологии //Stratum plus. Археология и культурная антропология. – 1999. – №. 2. – С. 265-285.
7. Кузьмина Е.Е. Арии-путь на юг. Российский институт культурологии //М.: Летний сад. – 2008.

8. Бобомуллоев С. Раскопки погребального сооружения из Зардчахаалифы //Известия Академии Наук Республики Таджикистан. Сер.: Востоковедение, история, филология. – 1993. – №. 3. – С. 27.
9. Boroffka N. Bronse-und fruheisenzeitliche Geweihtenknebel aus Rumfnien. Berlin. 1998. p188.
10. Сарианиди В.И. Арийская проблема и новый археологический материал. Наука и человечество. М., 1989. стр.13-17.
11. Аскарлов А.А. Древнеземледельческая культура эпохи бронзы юга Узбекистана. Т.,1977. стр.135).
12. Bobomulloev S. Ein bronzzeitliches Grab aus Zardcha Chalifa bei Pendjikent (Zeravshan-Tal) //Archäologische Mitteilungen aus Iran. – 1997. – Т. 29. – С. 121-134.
13. Генинг В. Ф., Зданович Г. Б., Генинг В. В. Синташта //Челябинск. – 1992. – Т. стр.270
14. Итина М.А. История степных племен Южного Приаралья. М., 1977. стр.136-137.
15. Гулямов Я. Г., Исламов У., Аскарлов А. А. Ибтидоий маданият ва Зарафшон этакларида суғориладиган деҳқончиликнинг вужудга келиши. – Изд-во" ФАН" Узбекской ССР, 1966.
16. Аскарлов А.А. Раскопки могильника эпохи бронзы в Муминабаде. -Т.,1969 ИМКУ. стр. 5-10).
17. Литвинский Б.А. Бронзовый век. - ИТН.Т.1. М., 1963. Стр. 95
18. Кузмина.Е. Семиречинский вариант культуры эпохи поздней бронзы. -КСИА. Вып.122. 1970. стр.45.

XX АСР ҚИЗИЛҚУМ ҚАҲРАМОНЛАРИ

Аширов Валижон Илхомович.

Навоий давлат педагогика институти “Миллий ғоя, маънавият
асослари ва ҳуқуқ таълими кафедраси” ўқитувчиси
+99893 661 43 94

Аннотация: Ушбу мақолада XX аср Қизилқум саҳросида янги саноат шаҳарларига асос солиниши, Ўзбекистон ССРнинг индустриал шаҳарлари Навоий, Зарафшон, Учкудук шаҳарларида шунингдек, иттифоқ шаҳарларида ва маҳаллий ишчиларнинг меҳнат фаолиятлари ҳақида маълумотлар қайд этилади. Саноат ривожланиши учун меҳнат қилган қаҳрамон ишчиларнинг меҳнат фаолиятлари ҳақида илмий фикрлар ёритиб ўтилган.

Калит сўзлар: Қизилқум, саноат зонаси, кон бошқармалари фаолияти, Ўзбекистон ССР Қаҳрамони, Навоий, Зарафшон, Учкудук Навоий кон-металлургия комбинати.

Аннотация: В данной статье приведены сведения об основании новых

промышленных городов в пустыне Кызылқум XX века, промышленных городах Навои, Зарафшан, Учкудук Узбекской ССР, а также союзных городах и трудовой деятельности местных рабочих. Освещены научные мнения о трудовой деятельности героических тружеников, трудившихся на благо развития промышленности.

Ключевые слова: Кызылқум, промышленная зона, деятельность горных ведомств, Герой Узбекской ССР, Навои, Зарафшан, Учкудук, Навоийский горно-металлургический комбинат.

Annotation: In this article, information about the founding of new industrial cities in the 20th century Kyzylkum desert, the industrial cities of Navoi, Zarafshan, Uchkuduk of the Uzbek SSR, as well as the